

Almby-Norrbyås hembygdsförening

Medlemsblad nr 55

Februari 2022

Foto Fredell

Järnvägsstation **HJÄLMAREN** vid Pappersbruksallén

Innehåll

Program för våren, händelser 1922, skebäcksjärnvägen, Sörby IK, Djurklou och hans släkt, visa, Hidingsta IK.

Redaktionell och grafisk bearbetning
Lennart Bäck

Pandemin Covid 19 har vi nu lämnat bakom oss. Föreningslivet har tynat eller helt försvunnit i nedstängningarnas tid. Almby-Norrbyås hembygdsförening har lyckats hålla ett trevligt årsmöte utomhus och genomfört några vandringar men ingen verksamhet inomhus. Föreningen har klarat den svåra tiden på bästa sätt efter förutsättningarna.

Nu väntar en framtid med alla möjligheter. Vi fortsätter med vandringar i Oset, Markskogen och andra naturområden liksom i våra gamla byar. Smalspåret är värt att påminna om liksom om Ronnie Peterson, Sam Lindskog och Axel Linus om vi bara hittar berättare om dessa. Intressanta miljöer som inte kommit med tidigare är t ex historien om CV, om Gasverket och om jordbruket i Markskogen som upphörde för 2000 år sedan.

Också planer för framtiden vill vi påverka och framföra våra åsikter. Vi vill bevaka nya byggprojekt på pappersbrukstomten, på slakteritomten och andra platser. Hembygdsföreningen är en viktig del av samhället.

I vår kommer vi att uppdatera och vidareutveckla hembygdsföreningens webbplats. Det kommer att bli lättare att navigera på webbplatsen och vi ser fram emot att publicera ännu fler intressanta foton och berättelser om vår hembygd.

Almby-Norrbyås hembygdsförening håller

ÅRSMÖTE

tisdagen den 1 mars

klockan 18.30

i Almby Trygghetsboende

Kyrkoherdegatan 1.

Årsmöteshandlingar på plats.

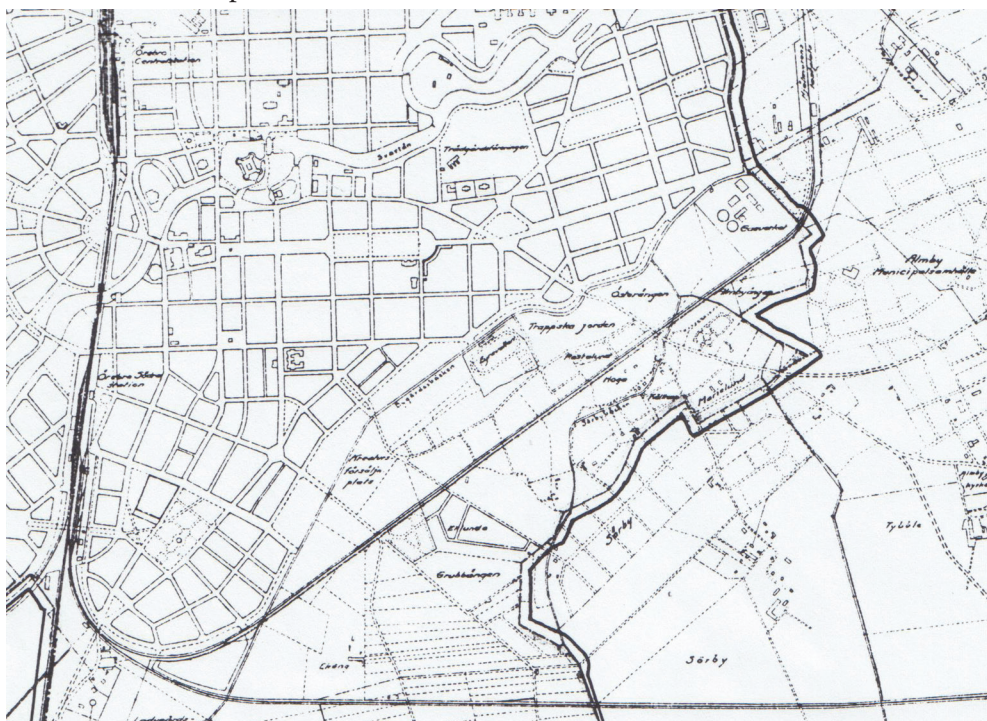
Fika utan kostnad.

SKEBÄCKSJÄRNVÄGEN

Pappersbruket byggdes 1901 med planen att få virke till produktionen med pramar från området runt Hjälmaren. Smalspåret mot Östergötland som också kom 1901 gav möjlighet till virkestransporter från den delen men då måste det finnas en direkt anslutning till bruket. Järnvägen från Södra station till Pappersbruket byggdes därför 1904 med normalspår, 1435 mm, men med en extra räl mellan så att man också fick smalspår, 891 mm.

Änden på det ursprungliga spåret följde ån nedströms men lades om då Renhållningsverket också skulle anslutas 1907. Rälisen i den nedlagda delen togs inte bort utan ett hus byggdes ovanpå en del av spåret. Den kände idrottsledaren Stig Bergström berättade gärna att han växt upp i huset vid åkroken med järnväg under golvet.

Stadskarta 1933

Skebäcksbanan går från nedre vänstra hörnet mot övre högra hörnet där den korsar Pappersbruksallén. Örebro Södra finns i vänstra kanten. Den dubbla kantiga linjen är gränsen mellan Örebro och Almby.

Ormesta slakteri invigdes 1936 och produktionen började. Man hade inte planerat vart de renskurna benen skulle ta vägen utan de dumpades på åkrarna söder om Betongvägen. Detta orsakade en våg av klagan främst över lukten som spreds långt. Efter ett par år fanns ett avtal med ett skånskt företag som kunde mala benen till mjöl. I väntan på lämplig tågtransport kunde benen förvaras på inhyrda öppna godsvagnar som placerades på Pappersbrukets lediga spår. Detta fungerade tillfredsställande under de kalla årstiderna men sommartid samlades ett moln av flugor kring vagnarna. Det var ganska besvärligt att få ut vagnarna från spårområdet och ordna dem efter varandra så detta var ett avskytt arbete för spårpersonalen och det återkom under många år ända in på 50-talet. Naturligtvis fick de yngsta och senast anställda ta hand om detta.

Den smalspåriga järnvägen mellan Örebro och Pålshoda fick koncession 1897 och detta överfördes direkt på Norra Östergötlands Järnväg (NÖJ). Järnvägen invigdes 1901 och blev en oerhört viktig förbindelse för de nya industriarbetarna. Mest persontrafik blev det under krigsåren men godstrafiken var en missräkning. Efter politiska överväganden övertog SJ banan den 1 juli 1950 och lade ner den 27 maj 1962.

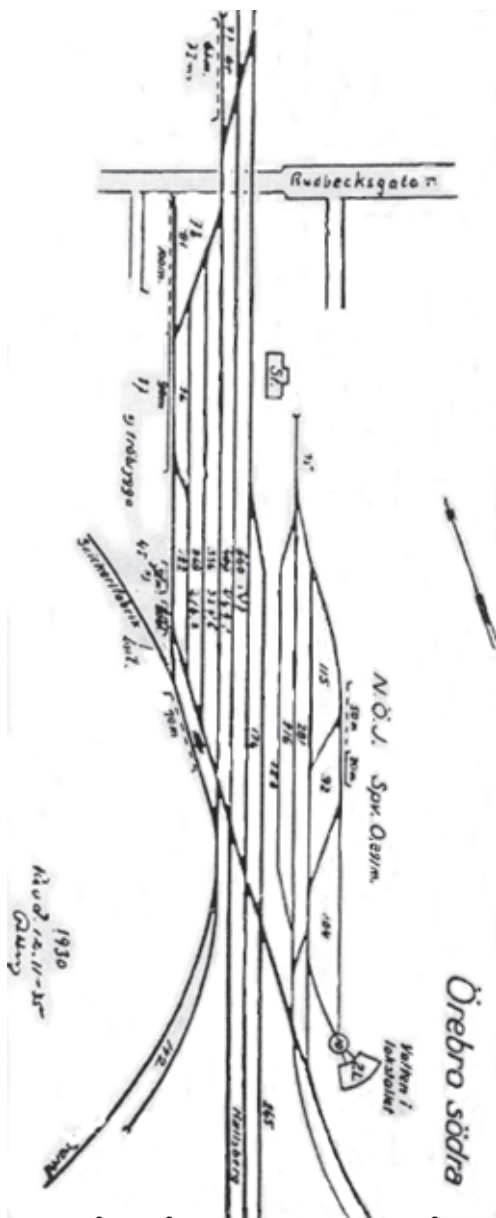
Utsnitt av ekonomisk karta 1955 med flygfoto från 1953. Skebäcksbanan fortsätter i nedre vänstra hörnet, passerar bostadsområdet Triangeln och korsar Pappersbrukshallén. Det lilla stationshuset är markerat intill den stora industribyggnaden där man senare gjorde wellpapp. Hyreshuen i Vasstofta står fortfarande och varvet finns kvar vid Åstranden. En första utbyggnad av Marinan har skett och Renhållningsverket är i drift. Verkets personalbostäder med omfattande trädgårdsland intill märks väl.

Pappersbrukets spårområde är omfattande med fem paralleller som betecknas som industrispår. Intill Bruket står ekonomibyggnaderna till den utflyttade bondgården kvar liksom torpet där "Tarmrensarn" bodde.

Vid Pappersbrukshallén finns Kembels skofabrik som ägs av Kooperativa förbundet men en gång byggdes av Johan Berhn. I nederkanten syns Skoindustrins plan för främst korpfotboll men också för seriematcher i lägre divisioner. Planen var anlagd troligen 1929 och lutade ganska mycket.

På norra sidan av ån syns CV i övre vänstra hörnet. Där intill de många stugorna på koloniområdet. Järnvägen där leder till Oljehamnen och går över Alnängarna. I dag finns inte ett spår av den.

Spårområdet vid Södra station år 1930. Skebäcksbanan är den högra av dem i nedre högra hörnet. Spåret i vänsterkanten i mitten går till Eriks-sons snickerifabrik.

Foto Hans Fredell. Örebro stadsarkiv ANH 086. Bilden beskuren.

Stationen Hjälmaren nära korsningen mellan gata och järnväg. Sannolikt måste banvakten stoppa trafiken på gatan när ett tåg närmade sig men olyckor lär ha inträffat. Ingen passagerartrafik förekom på linjen utan stationen användes som lokal för att skriva ut fraktsedlar mm samt som personalutrymme. Banvakt var "Pelle med ögat" Pettersson, som senare flyttade till banvaktstugan vid Nedre Tybble. Han var enögd och fick ett handikappjobb.

Något år efter att SJ övertagit NÖJ 1950 tog man bort den extra rälen och vagnar för smalspår kunde inte längre köras på Skebäcksbanan.

22

Minnesvärda händelser har inträffat år 22 under århundradena.

1622 infördes "Lilla tullen" vilket innebar att bönderna (och adeln) måste betala skatt på de varor de förde in i staden. Östra tullen i Örebro fanns på Engelbrektsgatan och när tullen togs bort 1810 flyttades tullstugan till Sörby och finns nu på norra sidan av Sockengatan

1822 var ett år med stadsbränder. Borås, Simrishamn, Kungsör och Norrköping förstördes till stora delar. Göta kanal blev färdig mellan Vänern och Vättern. Detta år började snusvarumärket Ljunglöfs Ettan marknadsföras.

1922

1922 slutade nästan helt inbördeskriget i Ryssland som pågått sedan 1918. Tidningarna rapporterade om en fruktansvärd svält. Sista december bildades Sovjetunionen. Inbördeskrig på Irland bröt ut i juni. Tyskland kunde inte betala 31 miljoner guldmark var 14:e dag i krigsskadestånd utan sökte upskov men hotades då av Frankrike som skulle ta över Ruhr och Rhenlandet. Benito Mussolini och hans anhängare marscherade mot Rom 28 oktober.

Almby

I Almby hade barnen till de unga inflyttarna kring sekelskiftet vuxit upp, skaffat jobb och köpt cykel. Affären vid kyrkan och affären i Skebäck fick ibland varor med lastbil men det fanns varken telefon eller buss. Med polisens skylt på cykeln kunde man cykla in till Örebro och gå på bio. I augusti hade arbetarkommunen fest i Prästhagen med tal av redaktör Åkerberg inför valet på hösten och musikunderhållning av den egna orkestern. Dansbana fick ännu inte finnas.

Förbudsomröstningen

Den största mediala frågan i Sverige var folkomröstningen om spritförbud som ägde rum den 27 augusti. En stark nykterhetsrörelse krävde i början av 1900-talet rusdrycksförbud. Regeringen tillsatte en nykterhetskommitté som 1917 föreslog en ny försäljningsförordning. Den trädde i kraft den 1 januari 1919 och var ett ransoneringssystem med en motbok där alla köp registrerades. Det kallades "Brattssystemet". Detta räckte inte för nykterhetsrörelsen som fortfarande ville ha förbud. Kravet tillgodosågs genom att den första folkomröstningen skulle hållas. Debatten före den handlade märkbart

om synen på starköl. Tidens pilsner hade 3,2-3,6 volymprocent alkohol och skulle försvinna om förbudssidan vann. Gränsen för rusdryck var satt till 2,25 %.

Skatt på bilar och motorcyklar infördes.. Skatten beräknades efter vikt och för varje 100 kg skulle man skatta 8 kr.

Strejker

I folkomröstningen den 27 augusti röstade 55,1%. Spekulationerna före pekade mot förbud men motståndarna till förbud fick 50,8% av rösterna mot 48,8 för förbud. Det var olika röstsedlar för kvinnor och män så man kan se hur könen röstade. I Örebro län röstade 63,5 % för förbud vilket berodde på att en mycket stor del av kvinnorna röstade för förbud. Utfallet i landet var lokalt mycket skiftande men södra Sverige var mot förbud medan norra Sverige var för förbud.

I Almby fanns 1486 röstberättigade och 50,5 % röstade. För förbud var 48 % och mot 52 %. Av de kvinnliga röstarna var 2/3 för förbud.

Riksdagen behandlade frågan senare och begränsade kraftigt reglerna för servering samt trots utfallet tog bort starkölet helt. Detta gällde sedan många tiotals år framåt.

På hösten 1922 öppnades Inlandsbanan mellan Kristinehamn och Östersund. Riksdagen utredde el för järnvägen Stockholm-Göteborg.

Varje dag kunde man i tidningen läsa om nya strejker. Varje företag bestämde själv och avtalen löpte kort tid. För de 52 pappersbruken gällde däremot ett gemensamt avtal. Trots detta lade Kvarnsvedens pappersbruk med 7-800 anställda ner arbetet den 15 februari och en statens förlikningsman tillsattes för att lösa konflikten före den 6 mars då lockout skulle utlösas. Facket i Örebro med 259 medlemmar beslutade att arbeta vidare och invänta lockout. 310 pappersbruksarbetare lockoutades den 6 mars och först den 4 april slöts ett nytt avtal som gällde till sista oktober. Arbetarna var lönemässigt indelade i sju grupper med 85-108 öre per timme, kvinnor 53 öre per timme. Enligt det nya avtalet sänktes lönen till 79-101 öre, kvinnor 40 öre per timme. Med ackord kunde lönen öka med 20 %.

Nästan samtidigt var det också konflikter inom järnbruken, verkstads-, byggnads- och papperssektorer samt inom sågverksindustrin så regeringen övervägde att ingripa. Antalet arbetslösa var 325 000.

Degenerationsfaran.

Under 1920-talet oroades man av att människor med "sämre" bakgrund fick flera barn än människor med "rätt" ekonomisk och kulturell bakgrund och att det svenska folket på sikt skulle få sämre egenskaper. Man beslöt att inrätta ett Statens Institut för rasbiologi vilket bifölls i riksdagens båda kamrar 1921 med stöd av alla partier och institutet inrättades 1922.

Herman Lundborg blev chef och under hans ledning genomfördes rasbiologiska undersökningar på 100 000 svenskar som sammanställdes 1926 och i en förkortad version blev lärobok i gymnasiet med titeln "Svensk raskunskap". Lundborg pensionerades 1935 och efterträddes av läkaren Gunnar Dahlberg som blev professor i rasbiologi och försökte ändra institutets inriktning mot mera ärftlighetsforskning.

Statens Institut för rasbiologi fanns kvar till 1958.

Finns degenerationsångest i dag?

Örebro hade 35 912 invånare den 1 januari 1922 och 36 023 vid årets slut. Stadsfullmäktiges ordförande var John Lundmark, den siste av det högborgeliga styret före kriget.

Landstingsvalet

Örebro Kuriren skrev måndagen den 19 september "Uselt landstingsval". I Örebro röstade 38,4 % och socialdemokraterna utökade till 5 platser. 2 platser gick till högern och 1 till liberalerna. I Almby röstade 31,5 % och från Asker och Sköllesta härad dit Almby räknades valdes som första namn Elis Johansson från Sandtorp intill Tybble by.

Biografer

Cosmorama: Anderssonskans Kalle
Imperial: Den siste mohikanen
Svenska bio: Körkarlen
Röda kvarn: Zorros märke
Intima bio, Oskarsparken 11
Skandia: Kameliadamen
Rivoli: En lektion i kärlek.
Ljudfilm skulle dröja tio år så det vanliga var att en dam spelade piano till de tysta rörliga bilderna. På Rivoli fanns av och till en orkester på fem man.
Vilka adresser hade biograferna?

Almby hade 2 783 invånare den 1 januari, en ökning med 212, och vid årets slut 3 155, en ökning med 372, mest beroende på stor inflyttning. Under året var 55 födda och 35 avlidna.
Ånsta hade 832 invånare och Långbro 3 982.

Eldbegängelse.

Den 23 oktober 1922 skedde den första krematoriebegravningen i Örebro. En stor donation kom 1918 från grosshandlare Lars Erik Andersson för att användas till att bygga ett krematorium i Örebro. Det var färdigt 1921 som det tredje krematoriet i Sverige och donatorn L E Andersson blev den förste att begravas där.

1888 bildades en lokalavdelning av Svenska likbrännarföreningen i Örebro (namnändring senare till Svenska eldbegängelseföreningen) men resurser för att bygga krematorium fanns inte trots flera kända medlemmar som t ex Saxon. Krematoriet ritades i nationalromantisk stil av arkitekten Gustav Lindgren och byggdes i kalksten. Författarinnan Ellen Key begravdes här 1926 men i övrigt vara antalet begravningar begränsat. Först på 1970-talet blev det så många att det gamla krematoriet inte räckte till utan stängdes 1975.

På 1960-talet var trappan upp en frekvent bakgrund för modetografer.

Kostnader för avlopp och avfall.

Familjerna måste samla sitt avfall i tre kärl, svinmat (matrester, köksavfall), sopor (aska, trädgårdsavfall), övrigt (kläder, papper, bleckplåt, porslin). Detta hämtades kostnadsfritt. Att hämta latrinkärl från gårdsavträde kostade 75 öre per gång och från våningsklosett 1,50 kr per gång.

Hidingsta Idrottsklubb.

Hidingsta IK bildades 1919 av några entusiaster där bl a stationskarlen Gunnar Eklöf ingick. Den tynade men uppstod på 1930-talet som Olympia som fanns kvar till 1939. Namnet Hidingsta IK kom tillbaka 1942 och fotbollslaget kunde 1948 vinna division 7 och ta steget upp till division 6 men föreningen självdog 1952 på grund av för stor avflyttning.

Den livaktiga förening som verkar i dag började sin verksamhet 1983.

Information från Bo-Gunnar Bogges.

Hidingsta IK någon gång på 40-talet. Stående till höger ledaren Ragnar Persson, närmast intill honom Bengt Fransson och intill honom Bengt Persson. Knästående ledaren till vänster är Erik Persson, målvakt Gerald Olsson och knästående till höger Folke ??

Foto och information Gun-Britt Dahlqvist.

Flygfoto mot Åsen tänkt som vykort, beskuret i nederkanten

PROGRAM VÅREN 2022

Tisdag 1 mars

Almby Trygghetsboende klockan 18.30

ÅRSMÖTE

årsmöteshandlingar på plats.

Före årsmötet berättar

Lennart Bäck

om vad som hänt med gravkoren vid

Almby kyrka under rubriken

balsamerad adel.

Fika utan kostnad.

Tisdag 12 april

Almby Trygghetsboende klockan 18.30.

EN TUR GENOM ÖREBRO 1917

Med hjälp av gamla fotografier vandrar

vi genom staden och stannar till på

välkända platser.

Fika till självkostnadspris

Enligt dagens planer gör vi ett besök på
Domarringens koloni den 20 augusti

VÅREN 2022 PROGRAM

Torsdag 5 maj klockan 18.00

SVARTÅNS STRÄNDER

Vi vandrar nedströms längs Svartån
från samlingsplatsen småbåtshamnen.

Vi ser växter, fåglar, sniglar
och hur det en gång såg ut.

Ta med eget fika.

Tisdag 31 maj klockan 18.00.

Samling på parkeringen vid Norrbyås kyrka.

Vi möter sommaren på

SÖRBY SÄTERI.

Sven Fischer berättar om gården
och vi avslutar vid kyrkan.

Ta med egen förtäring

Söndag 3 juli

EKEBY DREVE

Cyklande samlas klockan 10.30 vid

Erik Rosenbergs stuga

Trygghetsvandrare samlas klockan 11.00 på
parkeringen vid Ekeby gård, Ekeby-Almby.

Vi vandrar ut mot Hemfjärden och mot det
stenbrott som en gång fanns där.

Eventuellt grillning.

Gabriel Djurklou

Gabriel Djurklou var en av de mest betydelsefulla och mest framträdande personerna i våra trakter under den sista delen av 1800-talet. Han drev på företaget för hjälmarsänkning, han ivrade för bättre kommunikationer och utveckling av jordbruket och han arbetade träget för att samla in och sprida kunskap om våra kulturminnen.

Nils Gabriel Djurklou föddes på Sörby gård i Norrbyås den 24 juli 1829 som sladdbarn och ende son. Han hade fyra äldre systrar och den yngsta av dessa var tolv år äldre. Den första undervisningen fick han hos komminister Pehr Henrik Gylander som 1838 fick tjänst i Gåsborn i Värmland. 1842 började han på Uppsala Lyceum och trots en underkänd studentexamen (ej godkänd i latin) skrevs han in vid universitetet 1847. Studierna fördröjdes av sjukdom men han avlade kansliexamen 1854 och fick tjänst som amanuens i riksarkivet. Senare samma år lämnade han tjänsten och tog över ledningen av Sörby gård. Han blev då också socknens ledande politiker.

Hans föredrag 1856 "Några ord om de svenska landskapsmålen" inför Nerikes präst- och lärareförening ledde till att Nerikes fornminnesförening bildades med Djurklou som sekreterare. Denna förening blev förebild för ett stort antal sammanslutningar med vård av kulturminnen som uppgift. Sveriges Hembygdsförbund räknar denna förening som sitt upphov och firade 150-årsminnet i Norrbyås år 2006.

Baron Djurklou gjorde som antikvitetsintendent hos Vitterhetsakademin omfattande forskningsresor runt i Sverige och utgav skrifter med anknytning till de områden han besökt. Han lär ha varit en övertygande talare med en medfödd förmåga att härma olika dialekter. Hans vetenskapliga uppteckningar med sagor och sägner lämnades till Vitterhetsakademin men därefter bearbetade han sitt material till en mera litterär form på närkemål, värmäländska eller dalmål, som ofta utgavs som tidskriftsartiklar.

Arbetet med hjälmarsänkning, som var dyrbar och rönt motstånd, tyngde Djurklou. Han sålde Sörby 1882 till sina släktingar, Salomon och "Gösta" Coyet. Troligen hade den depression som drabbade världen i mitten av 1870-talet också undergrävt Sörbys ekonomi. Man kan se att antalet anställda minskade. Trotjänarna på gården, t ex trädgårdsmästaren och rättaren, lämnade gården 1883 samtidigt som Djurklou. Han hade dock senare under flera år sitt omfattande bibliotek kvar. Gabriels son, Gustaf, köpte tillbaka Sörby 1902 då Carl Salomon Coyet avled.

Djurklou
friherrlig släkt 234

Släkterna

Coyet, adlig släkt 473
från Brabant

Förste ägaren i släkten **Djurklou** var **Nils**, född 1727 och död 1801, gift med **Ulrika Chatarina Mörner af Morlanda** (1738-1799).

Barn: dotter, dotter, son, dotter, son, son (Gabriel)

Dotter nr 2 gifte in sig i Sickelsjö och dotter nr 4 med kyrkoherden i Mellösa, Årman.

Gabriel (1780-1843), gift med **Christa Maria (Stina) Silfverschiöld** (1790-1853).

Barn: **Ulrika Christina Charlotta**, f 21/10 1813, d 15/2 1845, gift med kusinen **Adolf Coyet**.
Hedvig Lovisa Augusta, f 1/1 1815, d 21/2 1889, gift med kusinen **Gustaf August Coyet**.

Gustava Fredrika Sidonia, f 9/6 1816, d 1862, g. m. **Fredrik Miles von Meijerhelm** (1812-51).

Ebba Margareta Sofia, f 20/7 1817, d 4/1 1870. Ogift.

Nils Gabriel, f 24/7 1829, d 31/3 1904. Sladdbarn.

Nils Gabriel, g. m. **Hedvig Natalia von Hennings**, f 10/4 1841, d 12/2 1928

Barn: **Carl Gustaf Nils**, f 21/7 1864, d 1951, ägare till Knappegården i Limhamn, 3 söner

Nils August Gabriel (1865-1921), jordbrukare och hotellägare.

Nils Gustaf Otto, (1867 - 1945), advokat i Sthlm, ägde Sörby. 3 döttrar och 2 söner.

Nils Adolf Bengt (1868-1893), artillerilöjtnant. Begravd i Jönköping.

Christina Natalia "Stina" (1870-1967). G.m. landshövding **C A G Mörner** (Esplunda).

Nils Jakob (1874-1917) Arrenderade Skävesund, senare företagare i Sthlm.

Nils Johan "Hans" (1878-1901) Ogift.

Elsa Sofia Augusta (1883-1976), g.m. **N J A Aschan**, skild, flyttade till Chipstead, England.

Advokaten **Nils Gustaf Otto**, f. 16/1 1867, d. 21/1 1945,

g. m. **Anna Ericson** (1870-1962), Brottby, Össeby-Garn.

Barn: **Anna Brita Natalia**, f 4/12 1896, d 5/5 1908

Matilda Ulrika Margareta, f 1898, gift **Söderberg**

Ulla Christina, f 19/5 1903, g.m. **Björn Robert Henning von Rettig**

Carl Nils Gabriel, f 5/6 1905, d 1933. Begravd på Norrbyås kyrkogård.

Nils Gustaf Salomon, f 28/6 1908, d. 14/3 1972. Avd chef i Sv Shell, gift med

Catherine, f **Rose Harrison** (1909-1977) från Kanada. En son, **Wayne**, f 1936.

Adolf Ludvig Coyet (1781-1844), g.m. **Ulrika Catharina Silfverschiöld**.

Barn: **Adolf** (1808-1849), **Gustaf August** (1809-1893), 3 döttrar

Adolf, f 9/3 1808, d 19/12 1849, kapten, g.m. **Ulrika Djurklou**

Barn: **August Gabriel**, f. 14/7 1837, d. 1/7 1876. Löjtnant, ogift.

Ebba Augusta Maria (1839-1905), g.m. **E G C Piper**.

Agneta Juliana, f. 15/7 1840, d. 21/1 1888, ogift.

Tor Gustaf, f 7/1 1843, d 23/5 1846.

Gustaf August, f 17/8 1809, d 19/2 1893, Kapten, avsked 1854. Ägde Nynäs.
Gift med **Hedvig Djurklou** (1815-1889).

Barn: **Adolf Gabriel** (1835-1906). Kammarjunkare, ägde Nynäs, Vrana och Bärsta.

Ulrika Christina Juliana (1838-1911) gift **Hammarhjelm**.

Nils August ((1840-1880), ägde Bärsta.

Ebba Augusta (1845-46), **Gustaf Julius** (1848-52)

Carl Salomon, f 17/5 1852, d 18/7 1902. Löjtn, avsked 1887. Ägde Sörby och Hidingsta.

Gift 1882 med **Hedda Tomasine Charlotte Berch** (1857-1924). Skild 1891.

Gustaf Johan (1853-1924)

SÖRBY IDROTTSKLUBB

Minnesanteckningar år 1984.

Nu har det gått en tid sedan rapporterna från OS-spelen i Sarajevo tystnat. Många segrar har vunnits och många bittra nederlag har upplevts. Jag tror att många människor som i vanliga fall inte är så idrottsintresserade satt vid TV-apparaterna och följde tävlingarna med stort intresse. Så fick vi ju två nya idoler, Gunde Svan och Thomas Gustavsson, som kom hem med många guld- och silvermedaljer.

Om någon sagt till idrottsintresserade ungdomar som växte upp i Sörby på 20- 30-talen att dom en gång i framtiden skulle sitta framför en fyrkantig låda med glas och se idrottsmän från hela världen tävla med varandra, så hade ju ingen kunnat tro det. Världen var så liten på den här tiden och ännu mindre för ungdomarna. Barnkullarna var stora och ibland var det som barnen var lite i vägen. Man fick roa sig med att spela brännboll och sparka fotboll på gator och gårdar. Lite busliv förekom väl också. Man måste verkligen beundra alla dessa ungdomar som själva tog initiativ till bildande av idrottsklubbar ute i sta'ns ytterområden, Hagaby, Rynninge, Hjärsta

och Karlslund. Jag tänker speciellt på Sörby, som jag skall berätta om.

På våren 1929 bildades Sörby Idrottsklubb, S I K, av ett 15-tal kompisar och skolkamrater. Som ordförande och tillika sekreterare valdes Torvid Karlsson, och till kassör utsågs Gunnar Hallberg, G.H. kallad. Torvid blev också lagledare. Den första tiden höll man sammanträdena hemma hos varandra men när klubben började fungera träffades man på olika caféer ute på stan. Ibland gick man till Parkkaféet vid Oskarsparken och ibland till Lantmannakaféet på Kungsgatan. Men allra bäst trivdes grabbarna på Café Regina på Köpmangatan. Där serverades choklad med vispgrädde och goda smörgåsar till.

Det var många praktiska detaljer som skulle ordnas: Inköp av fotbollen som var av läder och tung och hade en snörning, vilket var nödvändigt när innerblåsan gick sönder och måste tas ut för lagning. När fotbollen blev våt var det bäst att avstå från att nicka för det kunde göra ont i huvudet av snörningen. Var och en fick bekosta sin fotbollsdräkt som var röda tröjor och vita byxor. Av den

här dräkten har jag ett festligt minne. Två av mina bröder, Gösta och Gunnar Edh, var eldsjälar i klubben och då var det helt naturligt att jag också hjälpte till med bl.a. att tvätta dessa dräkter. På ett långt klädstreck inne på gården på Gärdsgatan 13 vade dräkterna för vinden. Det såg ut som ett flaggspel. Fotbollsskorna behövde jag inte rengöra. Dom var tunga och klumpiga med stora broddar där leran fastnade.

Nu kunde vi börja spela. Träningen och hemmamatcherna spelades på "Kostadion", ett stort gärdse som låg bakom Frälsningsarméns "luffarhotell" i Eklunda. En annan spelplan var Skoindustrins plan intill Pappers bruket i Almby. Ett fotbollslag måste ha en bra målvakt och det blev Holger Andersson som fick ställa sig i målburen. Ingvar Dahlberg och Erik Nymark blev backar och Frans Svensson, Harry Johansson och Bror Larsson halvbackar. Gösta Edh, Gunnar Edh, Arne Gustavsson, Evert Karlsson och Åke Pettersson utgjorde kedjan. Den här laguppställningen kunde ändras av lagledaren Torvid som kunde placera spelarna där dom gjorde mest nytta.

Det blev många matcher som spelades under en säsong. I Lillån spelades en match mot ett lag som kallade sig Luna och SIK vann med 4-0. En

match mot IK Sture slutade 2-0 och mot Glanshammar blev det 4-4. Ibland gick det hett till på matcherna som när SIK spelade mot Ekers IF på en idrottsplats som låg i närheten av kyrkan. Den här gången stod Harry "Nojan" Nymark i mål och han retade upp ekerspelarna så att det höll på att bli allmänt slagsmål. När SIK vunnit med 4-2 fick dom skyndsamt åka därifrån.

En match jag aldrig glömmer och det gör väl ingen annan heller som var med när SIK mötte Hidingsta. Det var en spännande och fartfylld match där målen duggade in tätt och slutade 21-0. Det var den största seger Sörby IK fick uppleva under sina framgångsrika år på olika fotbollsplaner runt om i Närke.

Några fotbollsklubbar beslöt på våren 1936 att bilda Almby pokalserie. Det lag som gjort de flesta målen skulle koralas som segrare. Det blev ett intensivt bollsparkande och när våromgången var klar var ställningen den att Sörby I K låg i topp. Efter höstomgången var segern klar för Sörby I K som vann före Stjärnan, IFK Almby, Hidingsta och IK Sture. Lagledaren Torvid Karlsson fick ta emot silverpokalen som han fortfarande förvarar på hedersplats hemma hos sig.

Sörby IK fortsatte med fotbollsspe-landet ännu några år men det blev allt svårare att samla spelarna. Några hade fått sina drömmar uppfyllda och gått över till ÖSK, Gunnar Edh i A-laget i division 2 och Gösta Edh i B-laget.

Jag borde kanske nämnt tidigare att Sörby IK också hade en bandysektion. Jag har inga personliga minnen av bandylaget och jag såg inte en enda bandymatch men jag har fått låna protokollsboken av Gösta Edh som var sekreterare. Där kan man utläsa att Erik Melin var ordförande och Gunnar Hallgren kassör. Erik Melin var en mycket duktig cyklist på 30-talet och blev bl a distriktsmästare 1936. Bandylaget bestod till största delen av fotbollslagets spelare men några nya hade kommit in, Ernst Lind som målvakt, Rolf Eriksson, Karl-Axel Henriksson och Herold Wolfbrandt som var volontär på I3 när han värvades till SIK 1937. Torvid Karlsson var lagledare.

Bandylaget hade många svårigheter att kämpa med. För träning och hemmamatcher fanns bara Eyra-val-len när den var ledig eller Gustavs-vik samt Marksjön som låg bortom högskolan i Almby. Många matcher måste inställas i sista stund beroende på att isen inte var nog frusen och ibland var det snöhinder. Spelarna

måste själva skotta och hålla banor-na rena. Lagledare Torvid Karlsson försökte trösta sina spelare när dom förlorat mot Rynninge med 10-0 att det nog skulle gå bättre i nästa match. Men det gjorde det inte då Eyra bandylag vann med 11-1. Det är svårt att veta vad det berodde på att SIK:s bandylag inte kunde hävda sig på isen.

I stadgarna kan man utläsa att styrelsen försökte hålla god disciplin bland spelarna. Bland paragraferna står bl a att spelare som skall repre-sentera SIF och inte infinner sig får varning eller inte får delta i nästa match, att spelare inte får festa da-gen före match och att spelare måste ha sina grejor i ordentligt skick före match t ex sina skridskor väl slipade.

Det var inte bara idrott för SIF, ibland var det fest. På Sörbygården där örebroarna helst ville ha sina fes-ter firade också SIF. Då pokalsegern skulle firas den 24 oktober 1936 hölls festen på City matsalar och då fick också fästmör och flickvänner vara med. Jag minns de här festerna därför att jag var ombedd att skriva sketcher och visor som skulle handla om årshändelserna i laget. Därav mina minnen från fotbollen.

Sörby IK upplöstes så småningom och det kan inte bli något 55-årsju-

bileum. Men visst kunde förre lagledaren Torvid Karlsson samla några intresserade f d spelare där minnen från den här tiden kunde dras fram.

Det var som framgår här många svårigheter för dåtidens ungdom att få möjlighet till meningsfull fritid. Dagens ungdom är lyckligt lottad.

Skrivet sannolikt av Elsa Märta Maria Edh, senare Elsa Maria Nyström??

Från 1920-talet och 60 år framåt var det vanligt att man till födelsedagsuppvaktningar, firmafester, föreningsfester och liknande skrev nya, kanske aktuella texter till kända melodier. Dessa sjöng man gemensamt t ex under maten. Det kunde bli tiotals allsånger under festen. Här ett exempel med melodin "Music, music, music".

Detta är ett vinterår, drivan upp till taket när
tänk när du i drivsnö står, de' e' vatten, vatten, vatten.
Småningom av denna snö, när det blivit riktig tö
kan du se en stor, stor sjö, de' e' vatten, vatten, vatten.

Hjälmar'n behöver vatten
och alla små, små sjöar häromkring
dom väntar på "the coming spring".

Snö är vatten fastän torrt. Därpå skidar man sig bort.
Det är världens bästa sport på vatten, vatten, vatten.
Du i kväll är vattnig kropp, dyr är nu en kaffekopp
men systemets pris är topp på vatten, vatten, vatten.

Hjälp mej! Min tanke flyter
i detta utspätt våta fludium
Ingenting för studium.

Vet ni vad som väntar oss? Jo, en otäck vår förstås
som i massor släpper loss sitt vatten, vatten, vatten.
Vatten, vatten, vatten.

Styrelsen

Lars Johansson	Holländareg 22	070-558 99 06 ordf
Monica Rothamel	Syrénvägen 9	32 09 38 kassör
Carin Cullander-Stiberg	Holländareg 24	072-2000698
Ulla Larsson	Stenåsvägen 9B	070-200 89 15
Anne-Marie Franzon	Norrbyås 519	076-714 60 70
Thomas Lydell-Olsén	Ormesta 505	072-176 51 45
Lars Mellberg	Ormesta 517	32 50 19
Birgitta Rimsten	Kumminvägen 130	070-915 28 85

Föreningens postadress:

c/o Lars Johansson, Holländaregatan 22, 702 86 Örebro
e-post: lars.h.johansson@icloud.com

Hemsida: Googla på "Almby-Norrbyås hembygdsförening"

Almby-Norrbyås hembygdsförening är en av 70 föreningar som tillsammans utgör Örebro Läns Hembygdsförbund

Föreningens skrifter finns tillgängliga i bibliotek och arkiv

Medlemsavgiften

75 kr för enskild medlem, 100 kr för familj
till **bankgiro 653-5686** eller
swish 123 002 0834

Brevportot är nu nästan en tredjedel av medlemsavgiften. Kan du tänka dig att få program mm på e-post så sänd ett e-brev till lars.h.johansson@icloud.com

Almby-Norrbyås hembygdsförening är en mötesplats i nutid och ger en inblick i tider som flytt.